

ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ

ਮੇਘਾਲਿਆ ਅਤੇ ਨਾਗਾਲੈਂਡ ਇਸਾਈ ਬਹੁਮੱਤ ਵਾਲੀ ਵਸੋਂ ਵਾਲੇ ਰਾਜ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਰਾਜਾਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਨਾਗਾਲੈਂਡ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਗਾਮਸੀ ਨੂੰ ਵੀ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਦਰਜਾ ਹਾਸਲ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵੀ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਛੇਟ ਹੈ ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦ ਬਾਕੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੇਘਾਲਿਆ ਦੇ ਮਾਰਚ 2018 ਦੇ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਗਵਰਨਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਭਾਸ਼ਣ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸਕੱਤਰੇ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਵਿਰੋਧੀ ਅਤੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਸਖ਼ਤ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਧਾਇਕ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚੋਂ ਵਾਕ ਆਉਣ ਤੱਕ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸੇ(ਮਾਰਚ) ਮਹੀਨੇ ਨਾਗਾਲੈਂਡ ਦੇ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਗਵਰਨਰ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਧੰਨਵਾਦ ਮਤੇ 'ਤੇ ਜਿਉਂ ਹੀ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਬੀ.ਜੇ.ਪੀ. ਦੇ ਇੱਕ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਬੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸਾਰੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ, ਆਪਣੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਕੇ, ਇਸ ਰਵੱਈਏ ਦਾ ਸਖ਼ਤ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਛਿੱਥੇ ਪਏ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਝੱਟ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਸੁਧਾਰਨੀ ਪਈ।

ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬੋਲੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ - ਧਾਰਾ 6

ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਛੱਡੋ, ਇੱਥੋਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦਾ ਨੇਤਾ ਵੀ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਕਹਿਣ(ਰੱਖਣ) ਵਿਚ ਫ਼ਖ਼ਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ, ਮੰਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਤ (ਰਾਜ) ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ, ਪੰਜਾਬ ਭਾਸ਼ਾ ਐਕਟ 1967 ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਪੰਜਾਬੀ ਜਾਂ ਹਿੰਦੀ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਾ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਉਨਾ ਚਿਰ ਇਹ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਤੱਕ ਇਹ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਇਸੇ ਵਿਵਸਥਾ ਕਾਰਨ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਸਹੀ ਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਦੂਜੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ-ਕਾਜ, ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ, ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਭੈੜੀ ਹੈ।

ਨਵੇਂ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਵਿਵਸਥਾ- ਧਾਰਾ 5

ਮੂਲ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਐਕਟ 1967 ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਪਾਸ ਹੁੰਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ, ਅਧਿਆਦੇਸ਼ਾਂ, ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬੀ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਸੀ

ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਕਿਸ ਤਰੀਕ ਤੋਂ ਬਣਨ ਲੱਗਣਗੇ ਉਸ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਨੇਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਇਸ ਨੇਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਵੀ ਉਡੀਕ ਹੈ। ਨੇਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਕ ਫ਼ੈਸਲੇ 'ਦੀ ਸਟੇਟ ਆਫ਼ ਉੜੀਸਾ ਬਨਾਮ ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ ਸਿੰਘ ਬੋਹ' (ਫ਼ੈਸਲੇ ਦੀ ਤਰੀਕ:15.07.1969) ਵਿਚ ਸਾਫ਼ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਨੇਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਓਨ੍ਹਾ ਚਿਰ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਕਦੇ-ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਸਵਾਰਥ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਨੇਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਮਨ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਨਸ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਦੇ (ਮਿਤੀ 05.09.2012) ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਉਚੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਨੋਟ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨੋਟ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਅਕਤੂਬਰ 2012 ਵਿਚ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ 01 ਨਵੰਬਰ 2012 (ਪੰਜਾਬ ਦਿਵਸ) ਤੋਂ ਬਣਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਲੋੜੀਂਦੀ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦਾ ਖਰੜਾ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ, ਨੋਟ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਗੁਪਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਬਾਬੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਤਰਾਜ਼ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਖੂਹ-ਖਾਤੇ ਪੈ ਗਈ। ਫਿਰ ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਿਆਸੀ ਸਵਾਰਥ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮਨ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਨੇਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਕੰਮ ਫਿਰ ਲਟਕ ਗਿਆ।

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਬਤੌਰ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਗੰਭੀਰ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਇਸੇ (ਮਿਤੀ 05.09.2012 ਦੇ) ਨੋਟ ਤੋਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਕੀ ਬਣਨੇ ਹਨ, ਪੂਰੀਆਂ ਅਧਿਸੂਚਨਾਵਾਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ, ਇਸ ਨੋਟ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨਾਲ ਗਿਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਅਧਿਸੂਚਨਾਵਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਧਿਸੂਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਵਾਅਦਾ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਅਧਿਸੂਚਨਾਵਾਂ ਕੇਵਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਹੀ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗਜਟ ਵਿਚ ਛਾਪਣ ਤੋਂ ਟਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਧਿਸੂਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਛਾਪਣ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਬੋਝ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਫਿਰ ਪੰਜਾਬੀ ਲਈ ਇਹ ਬੇਰੁਖੀ ਕਿਉਂ?

ਲੋੜੀਂਦਾ ਨੇਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਹੀ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਕਦੇ-ਕਦੇ, ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਕਾਰਨ, ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜਟ ਵਿਚ ਛਪ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਇੱਥੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਐਕਟ 1963 ਨੇ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨ, ਆਪਣੀ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਬਣਾਏਗੀ ਤਾਂ ਉਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦ ਵੀ ਆਪਣੇ ਗਜ਼ਟ ਵਿਚ ਛਾਪੇਗੀ। ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਕਾਰਨ ਨਵੇਂ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ, ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਵੀ ਬਣਨਗੇ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਮਰਥਕਾਂ ਦਾ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਵਿਗੜਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਫਿਰ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਉਹਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਰੋਧ ਕਿਉਂ?

ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਨਾ ਬਣਨ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ

ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਕਾਨੂੰਨ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਉਪਲੱਭਦ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ਓਨ੍ਹਾ ਚਿਰ ਅਦਾਲਤੀ ਕੰਮ ਕਾਜ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਪੁਰਾਣੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵਿਵਸਥਾ-ਧਾਰਾ 6(ਏ)

ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ 1836 ਤੋਂ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਕਾਨੂੰਨ ਬਣੇ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਏ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਹੀ ਫਰਮਾਨ ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੀ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਪਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਹੀ ਬਣਾਏ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ 70 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਤੱਕ ਵੀ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਬਹੁਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਰਾਜਾਂ 'ਚ ਲਾਗੂ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਕੇਵਲ ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਨਾਲ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣਾ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਨਵਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਪੁਰਾਣੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣੇ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਨ। ਇਸ ਲੋੜ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਲ 1969 ਵਿਚ ਹੀ, ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਐਕਟ 1967 ਵਿਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 6-(ਏ) ਜੋੜੀ ਗਈ। ਇਸ ਧਾਰਾ ਰਾਹੀਂ 'ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ' ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਸਾਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਐਕਟਾਂ(ਅਤੇ ਕੋਡਜ਼) ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਵਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗਜ਼ਟ ਵਿਚ ਛਾਪਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਨੂੰ 'ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦਾਂ' ਦੀ ਪਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਮਿਤੀ 18.10.1980 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਮਿਤੀ 01.11.1980 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਈ। ਮਤਲਬ ਇਹ ਕਿ 01.11.1980 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਹਰ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗਜ਼ਟ ਵਿਚ ਛਾਪਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੋ ਗਈ।

ਅਨੁਵਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੋਣਾ ਕਿਉਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ (ਬਹਿਸ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਇਬਾਰਤ ਵਿਚ ਆਏ ਕੋਮੇ ਅਤੇ ਪੂਰਣ ਵਿਸ਼ਰਾਮ(ਫੁਲ ਸਟਾਪ) ਦੇ ਲਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਾਂ ਤੱਕ ਨੂੰ ਵੀ ਗਹਿਰਾਈ ਨਾਲ ਘੋਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਵਿਚ, ਦੇਹਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਸਮਝ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਦਰਜ ਅਸਲ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਣ ਬਾਹਰੋਂ ਨਹੀਂ, ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਐਕਟ ਦੀ ਹੀ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਐਕਟ 1967 ਵਿਚ ਸੇਧਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣੇ, 'ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਸੇਧ ਐਕਟ 2008' ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪਾਠ (ਧਾਰਾ 3-ਏ) ਵਿਚ 'all official correspondence' ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਸਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ 'ਸਾਰਾ ਚਿੱਠੀ ਪੱਤਰ (ਜਾਂ ਪੱਤਰ ਵਿਹਾਰ)' ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੇਧ ਐਕਟ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠ ਵਿਚ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ 'ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਕੰਮ-ਕਾਜ' ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦਾਂ 'all official correspondence' ਦਾ ਸਹੀ ਅਨੁਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਅਨੁਵਾਦ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪਾਠ ਵਿਚ 'all official work' ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ। ਅਜਿਹੇ ਗਲਤ ਅਨੁਵਾਦ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੱਮਸਿਆ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਹੋਰ ਉਲਝਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਵਿਚ ਛਪੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਹੀ ਮੰਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਵਿਚਾਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਅਨੁਵਾਦ ਅਰਥਹੀਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਪੁਰਾਣੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਦੀ ਸੱਮਸਿਆ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ। 1973 ਵਿਚ 'ਦੀ ਅਥਾਰਟੇਟਿਵ ਟੈਕਸਟਜ਼ (ਸੈਂਟਰਲ ਲਾਅਜ਼) ਐਕਟ 1973' (The Authoritative Texts (Central Laws) Act, 1973) ਪਾਸ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਐਕਟ ਦਾ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦਾ ਖੇਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਨੁਵਾਦ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਉਣਾ ਸੀ। ਦੂਜਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਨੁਵਾਦ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਸ ਐਕਟ ਨੇ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗਜ਼ਟ ਵਿਚ ਛਪੇ ਅਨੁਵਾਦ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਅਨੁਵਾਦ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੋਣ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਸਬੰਧੀ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕੁੱਝ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਐਕਟ 1967 ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੇ ਕੇਂਦਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਂਤਕ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਰਾਜਪਾਲ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗਜ਼ਟ ਵਿਚ ਛਪਣਗੇ ਪਰ ਉਕਤ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ 1973 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਐਕਟਾਂ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗਜ਼ਟ ਵਿਚ ਛਪਣਗੇ। ਦੋਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿਚ ਤਾਲਮੇਲ ਬਠਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਐਕਟਾਂ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ

ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗਜਟ ਵਿਚ ਛਪਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਐਕਟਾਂ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ, ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗਜਟ ਵਿਚ।

ਕੇਂਦਰੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਾਉਣ ਅਤੇ ਛਾਪਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਸਹੂਲਤ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਪੱਛੜ ਗਈ, ਇਹ ਪੂਰੇ ਵੱਖਰੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਘੋਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।